

แนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
บ้านลานไทร อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา

Potential Development of Community Enterprise Baan-Lansai women farm
group, Namom District, Songkhla Province

ฐานันท์ ตังกรจุกุล^{1*} และ คณิดา ไกรสันติ²

Thanan Tangruijikul^{1*} and Kanida Kaisanti²

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ประเทศไทย

¹ Assistant Professor, Business Computer, Hatyai Business School, Hatyai University, Thailand.

² อาจารย์, สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ประเทศไทย

² Academic, Business Computer, Hatyai Business School, Hatyai University, Thailand.

*Corresponding author, E-mail: Thanan@hu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านลานไทร อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา โดยศึกษาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง จำนวน 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ประธานกลุ่ม 2) เจ้าหน้าที่ของรัฐ 3) ตัวแทนกลุ่ม เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยใช้การสังเกต สัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์เนื้อหาและนำข้อมูลมาสรุปอภิปรายผล จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านลานไทร อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา พบว่า การจัดการที่ดีของวิสาหกิจชุมชน สิ่งสำคัญในการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้ประสบผลสำเร็จและสามารถยืนหยัดต่อไปได้นั้นจำเป็นต้องศึกษาบริบทและสถานการณ์ของวิสาหกิจชุมชนในเรื่องของจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค ที่เกิดขึ้นของวิสาหกิจชุมชนตลอดจนการศึกษาแนวทางพัฒนากลุ่มหรือวิสาหกิจชุมชน การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของวิสาหกิจชุมชน และให้วิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการสนับสนุนงบประมาณหรือทรัพยากรอื่น ๆ ในการดำเนินการให้ตรงกับความต้องการและความจำเป็นที่แท้จริงของวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานภาครัฐควรให้การส่งเสริมด้านการตลาดสนับสนุนจัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าที่เพิ่มมากขึ้น ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ควรสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้กับสินค้าเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า ด้านเงินทุนควรสนับสนุนแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อการจัดซื้ออุปกรณ์และเครื่องจักรในการผลิตสมัยใหม่ ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลส่งเสริมการอบรมเพิ่มพูนความรู้ในการผลิตให้แก่ผู้สนใจในชุมชนเพื่อถ่ายทอดไปยังสมาชิกรุ่นต่อไป ด้านการมี

ปฏิสัมพันธ์กับภายนอกส่งเสริมการศึกษาดูแลสุขภาพจิตกิจกรรมและสร้างความร่วมมือระหว่างวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตสินค้าประเภทเดียวกันทั่วประเทศให้มากขึ้น

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา ศักยภาพ วิสาหกิจชุมชน

Abstract

The purposes of this research were Potential Development of Community Enterprise Baan-Lansai women farm group, Namom District, Songkhla Province. The study group of the primary placement of a third group, consisting of the president, government officials and representatives of a qualitative study using observations. Depth interviews content Analysis data were summarized and discussed. The Study of Potential Development of Community Enterprise Baan-Lansai women farm group, Namom District, Songkhla Province found that good management of community enterprises It is important to study the context and circumstances of community enterprises in terms of vulnerabilities, strengths, opportunities, barriers of community enterprises, and the importance of community enterprise development. Study the way to develop a community group or enterprise. Study of current condition the real problems and needs of community enterprises. And community enterprises are involved in policymaking. Supporting budgets or other resources to meet the needs and real needs of community enterprises continues. The Government agencies should provide marketing promotion to support the expansion of distribution channels. Product design and packaging should create new innovations for the product to add value to the product. Capital should support low-interest loans for the procurement of modern machinery and equipment. Knowledge management and information promotion training enhances the knowledge of production to the interested people to convey to the next generation. The interaction with the outside promotes study visits, activities, and cooperation between community enterprises that produce the same products across the country.

Keywords: Potential Development, Potentiality, Community Enterprise

บทนำ

ปัจจุบันการจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งในด้านผลิตภัณฑ์และบริการที่ตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้ารวมถึงการควบคุมคุณภาพของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ซึ่งวิสาหกิจชุมชนจะต้องปรับปรุงและพัฒนาการจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จตาม

เป้าหมายปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ ก็คือ "การจัดการที่ดี" ผลลัพธ์ที่ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า เพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า (คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2548) วิสาหกิจชุมชนใดก็ตามหากสามารถผลิตสินค้า ที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า และมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาคุณภาพเหนือความคาดหวังของลูกค้าได้ วิสาหกิจชุมชนนั้น ย่อมประสบความสำเร็จในการเพิ่มส่วนแบ่งการตลาด และมีผลกำไรสูงสุด ทุกวิสาหกิจชุมชน ไม่ว่าจะ มีขนาด ประเภท หรือสถานที่ตั้ง ที่แตกต่างกัน จำเป็นต้องมีการจัดการที่ดี ซึ่งการจัดการที่ดีเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนเพื่อตอบสนองต่อความสำเร็จและยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนของประชาชน และเป็นแนวทางที่สร้างเศรษฐกิจ สังคมและชุมชนให้มีความยั่งยืน เพราะเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ทำให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองในระยะยาวได้อย่างมั่นคงกลุ่มงานพัฒนาวิสาหกิจเกษตรชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร (2549) ได้อธิบายว่า วิสาหกิจชุมชนหมายถึง กิจการของชุมชนที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้าการให้บริการหรืออื่นๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะ เป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน

ศักยภาพทางด้านการจัดการของชุมชน มีความสำคัญและมีผลกระทบโดยตรงต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ชุมชนจะเข้มแข็งได้ต้องเริ่มจากการพึ่งพาตนเองของคนในชุมชน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 -2554) ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างรากฐานที่มั่นคงในการพัฒนาประเทศ ประการหนึ่งคือ การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชนด้วยการบูรณาการกระบวนการผลิตบนฐานศักยภาพ และความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสมดุล เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงภายในชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ กลุ่มอาชีพ สนับสนุนการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าสินค้า บริการ และสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการลงทุนสร้างอาชีพและรายได้ที่มีการจัดสรรประโยชน์ที่เป็นธรรมแก่ชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549)

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านลานไทรเริ่มก่อตั้งในวันที่ 2 เมษายน 2536 มีสมาชิกจำนวน 10 คน ดำเนินการผลิตเต้าเจี้ยวและจำหน่ายสู่ท้องตลาดในชุมชน แต่การรวมกลุ่มดังกล่าวเป็นอย่างไม่ต่อเนื่อง จนกระทั่งมีการเริ่มต้นดำเนินงานอย่างจริงจังในปี 2556 ด้วยวิสัยทัศน์ที่ว่า “วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านลานไทรเป็นวิสาหกิจชุมชนระดับแนวหน้าของจังหวัดสงขลา พัฒนาสร้างความมั่งคั่งแก่สมาชิกและชุมชน” ภายใต้แนวคิดการผลิตสินค้าทางการเกษตรที่มีการบริโภคเป็นประจำในทุกครัวเรือน ทำให้ออกจากผลิตเต้าเจี้ยวแล้ว กลุ่มได้เพิ่มผลิตภัณฑ์ใหม่เป็นเครื่องแกงภายใต้ชื่อ “คนลานไทร” โดยเต้าเจี้ยว เป็นสูตรที่สมาชิกได้รับการฝึกอบรมจากภายนอก ในขณะที่เครื่องแกงแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ เครื่องแกงส้ม เครื่องแกงกะทิ และเครื่องแกงผัดเผ็ด ซึ่งสูตรเครื่องแกงเป็นสูตรดั้งเดิมของสมาชิกในกลุ่ม เน้นการใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ ไม่มีสารกันบูด และด้วยรสชาติที่บอกกันปาก

ต่อปาก ซึ่งรวมถึงคุณภาพสินค้า และความสะดวก ทำให้มีลูกค้าแพร่หลายมากขึ้น ส่งผลให้ยอดขายเพิ่มขึ้นอย่าง และจากผลการดำเนินงานที่ผ่านมาส่งผลให้ทางกลุ่มได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับ 3 จากการประกวดวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับจังหวัด ปี 2557 ทำให้กลุ่มเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จะเห็นได้ว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรบ้านลานไทรมีผลการดำเนินงานที่ดี ในขณะที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหลาย ๆ กลุ่มกลับล้มเหลว จึงเป็นกลุ่มที่ ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านลานไทร อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการที่ดีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสงขลาให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านลานไทร อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ความหมายของวิสาหกิจชุมชน

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 ได้ให้ความหมายของ วิสาหกิจชุมชน (SMCE หรือ Small and Micro Community Enterprise) ไว้ว่า หมายถึงกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้าการให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพันมีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคลเพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชนและระหว่างชุมชน ลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน มีองค์ประกอบอย่างน้อย 7 ประการ ได้แก่

1. ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ
2. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน โดยใช้วัตถุดิบ ทรัพยากร ทุน แรงงานในชุมชน เป็นหลัก
3. ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน
4. เป็นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานภูมิปัญญาสากล
5. มีการดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ
6. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ
7. มีการพึ่งพาตนเองของครอบครัวและชุมชนเป็นเป้าหมาย (ราชกิจจานุเบกษา, 2548)

การมีส่วนร่วม

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการของความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนหรือกลุ่มของประชาชนกับหน่วยงานของรัฐ ด้วยเป้าหมายที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้แสดงความ

คิดเห็น หรือมีบทบาทร่วมรับผิดชอบต่อการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ด้วยความสมัครใจเพื่อพัฒนาชุมชน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่การคิดริเริ่ม การกำหนดปัญหาและความต้องการ เลือกวิธีการและการวางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินผล การปฏิบัติงาน วิเคราะห์ปัญหา และอุปสรรค และร่วมกันรับผิดชอบ โดยมีหน่วยงานของรัฐจะมี บทบาทในการส่งเสริม สนับสนุนชักนำ และสร้างโอกาสให้แก่ประชาชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการกับปัญหาอุปสรรคต่างๆ ของชุมชน ให้บรรลุผลตามที่ชุมชนได้คาดหวังไว้อย่างยั่งยืนต่อไปได้

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน เป็นการเปลี่ยนแปลง การสร้างสรรค์ปรับปรุงอย่างมีระบบ และกระบวนการ (process) และเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมีโครงสร้างและแบบแผน (planned and structured change) หรือมีการกำหนดทิศทางเป้าหมายที่แน่นอน (ultimate goal) ที่อาจเป็นไปได้ทั้งการกระทำของภาครัฐ และภาครัฐเอกชนหรือเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับ เอกชน ทั้งนี้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ให้ดีขึ้น เช่น เศรษฐกิจ การศึกษาเรียนรู้ สุขภาพ อนามัย วัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อให้มีความสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ ในขณะเดียวกันยังอาจหมายถึงการเรียนรู้ และการธำรงไว้ซึ่งทุนทางสังคม (social capital) ที่ชุมชน มีมาแต่ดั้งเดิม คือ ภูมิปัญญา ระบบนิเวศ ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมประเพณี ขนบธรรมเนียม ชาติพันธุ์ ศาสนา และภาษา

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้เป็นกลไกสำคัญที่สุดซึ่งมนุษย์ใช้ในการปรับตัวเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและสังคมระดับต่างๆ ไม่ว่าจะครอบครัว กลุ่ม องค์กร ชุมชน ประเทศและระบบนิเวศน์ การที่มนุษย์มีศักยภาพความสามารถทางสมองมากกว่าสัตว์โลกทั่วไป การปรับตัวโดยอาศัย กระบวนการเรียนรู้จึงมีได้จำกัดอยู่เพียงด้านกายภาพตามสัญชาตญาณทางธรรมชาติคือ การกินอยู่ สืบเผ่าพันธุ์และเอาตัวรอดจากภัยคุกคามต่างๆ เท่านั้น หากครอบคลุมถึงกระบวนการเรียนรู้ เพื่อปรับตัวให้สอดคล้องกับความรู้สึกรู้จักคิด จิตใจ อุดมคติ ฯลฯ ของสังคมระดับต่างๆ ที่มนุษย์ สร้างขึ้นด้วยสติปัญญาความสามารถและจินตนาการที่มีอยู่ตามธรรมชาติด้วย (อรศรี งามวิทยาพงศ์, 2549)

ความหมายของศักยภาพ

ศักยภาพ หมายถึง ภาวะแฝง อำนาจหรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่าง ๆ อาจทำให้พัฒนาหรือให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554)

ศักยภาพของชุมชน

ศักยภาพของชุมชน คือ การที่ชุมชนมี “คน ความรู้ ทรัพยากร” ไม่ได้ “โง่ จน เจ็บ” แต่ขาดโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเอง ไม่มีความรู้ในการจัดการทรัพยากรให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน ชาวบ้านสามารถค้นหาศักยภาพของชุมชนได้จาก (เสรี พงศ์พิศ ,2548)

คน คือ การค้นพบความรู้ความสามารถของคน ของผู้รู้ คนที่สั่งสมความรู้และประสบการณ์จากการทำงาน จากการสืบทอดภูมิปัญญาดั้งเดิมในด้านต่าง ๆ คนที่เป็นครู เป็นแรงงาน

ความรู้ คือ องค์ความรู้ และตัวความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในการดำรงชีวิตการทำงานมาหากิน การอยู่ร่วมกัน การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

ทรัพยากร คือ ดิน น้ำ ป่า ไร่ นา พืช สัตว์ ผลผลิต เป็นต้น (เสรี พงศ์พิศ ,2548)

ความหมายเศรษฐกิจชุมชน

เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการผลิต การบริโภค การจำหน่ายจ่ายแจกที่คนในท้องถิ่นชุมชนได้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ของประชาชน และร่วมกันเป็นเจ้าของ เศรษฐกิจชุมชนมีรากฐานมาจากศักยภาพของชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน หรือทุนในชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี สภาพภูมิประเทศ ความหลากหลายทางทรัพยากรที่มีอยู่ โดยเศรษฐกิจชุมชนมีลักษณะสำคัญ คือ ครอบคลุมเป็นหน่วยการผลิต แรงงานของสมาชิกในครอบครัวยุคปัจจุบันที่สำคัญที่สุด เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการอยู่รอดของครอบครัวต่อความพอเพียง และต่อความสามารถในการพึ่งตนเองตามแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ชุมชนเป็นตัวของตัวเอง มีพลวัต และสามารถที่จะอยู่รอดด้วยตัวเองได้พัฒนาเคียงคู่ไปกับพัฒนาการของระบบทุนนิยม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1) ปัจจัยด้านการผลิต (Production Factor) การผลิตถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญต่อการประสบความสำเร็จในการดำเนินวิสาหกิจชุมชน การผลิตที่ดีควรเป็นการผลิตที่ตรงเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งในการผลิตของชุมชนนั้นหากเป็นการผลิตที่อาศัยวัตถุดิบที่สามารถหาได้ในท้องถิ่น จะทำให้ต้นทุนอันเกิดจากการจัดหาวัตถุดิบลดลง ดังนั้นชุมชนจึงจำเป็นต้องพิจารณาให้ดีว่าชุมชนของตนเองนั้นมีความได้เปรียบในการผลิตสินค้าใด ความได้เปรียบนี้มีได้หมายความว่าเฉพาะความได้เปรียบในการจัดหาวัตถุดิบเท่านั้น แต่รวมถึงความได้เปรียบในด้านทักษะในการผลิตด้วย ชุมชนจึงต้องคำนึงถึงระดับของเทคโนโลยีในการผลิตที่ชุมชนมีอยู่ ซึ่งโดยปกติแล้วการผลิตในระดับชุมชนนี้มักเป็นไปโดยอาศัยเทคโนโลยีอย่างง่าย ไม่สลับซับซ้อน

2) ปัจจัยด้านการตลาด (Marketing Factor) การตลาดเป็นปัจจัยที่สำคัญและสัมพันธ์กับปัจจัยการผลิต ทำให้ปัจจัยด้านการตลาดมีส่วนสำคัญต่อการประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน การจัดการตลาดนั้นมิได้เป็นหน้าที่ของคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ หากแต่เป็นหน้าที่ของสมาชิกทุกคนที่จะช่วยเหลือกันในการแสวงหาช่องทางการตลาดเมื่อมีโอกาส ยิ่งสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถหาตลาดรองรับที่แน่นอนได้ ไม่เพียงแต่จะเป็นผลดีต่อการผลิตที่ไม่ทำให้สินค้าเหลือค้างสต็อก และเป็นสร้างมูลค่าในตัวเองให้แก่สินค้าได้อีกด้วย

3) ปัจจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำ (Leadership Factor) ผู้นำชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดบทบาทของสมาชิกในชุมชนและนโยบายของการดำเนินกิจกรรม ดังนั้นการที่ชุมชนใด ๆ มีผู้นำชุมชนที่มีความพร้อมในการเป็นผู้นำและความพร้อมที่จะสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ให้เกิดขึ้นรวมถึงการเผชิญหน้าและต่อสู้กับปัญหา จึงเป็นสิ่งสำคัญ ผู้นำที่สามารถสร้างแรงจูงใจและสามารถทำให้ชาวบ้านรวมพลังกันในการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนให้สำเร็จลุล่วงไปได้จึงเป็นฟันเฟืองในโลกที่สำคัญที่จะ

ขับเคลื่อนการดำเนินวิสาหกิจชุมชนให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น

4) ปัจจัยที่เกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก (External Interactive Factor) ปัจจัยนี้เป็นสิ่งหนึ่งที่ชุมชนไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ไม่ว่าจะเป็นการมีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานจากภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ หรือบุคคลอื่น ซึ่งในการมีปฏิสัมพันธ์นี้มีทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ทั้งนี้ชุมชนต้องเรียนรู้และประเมินให้ได้ว่าการเข้ามามีปฏิสัมพันธ์นั้นเป็นไปในลักษณะใด ชุมชนควรมีการประชุมปรึกษาหารือกับสมาชิกถึงการเข้ามามีปฏิสัมพันธ์จากภายนอกอย่างสม่ำเสมอ

5) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม (Participation Factor) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมนี้พิจารณาทั้งการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชน สถาบัน องค์กร หรือหน่วยงานภายนอก สำหรับการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนถือเป็นหัวใจหลักในการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน เนื่องจากเป้าหมาย สำคัญของการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนก็คือการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เน้นให้ชาวบ้านหรือคนในชุมชนเป็นเจ้าของหลัก นับตั้งแต่การสมัครเป็นสมาชิก การมีส่วนร่วมในการถือหุ้นซึ่งมีส่วนสำคัญต่อกระบวนการสะสมทุน ยิ่งชาวบ้านให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมมากเท่าใด ความพร้อมในการดำเนินกิจกรรมมีโอกาสมากยิ่งขึ้น

6) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ (Management Factor) การบริหารจัดการนี้มีได้ครอบคลุมเฉพาะในส่วนโครงสร้างและรูปแบบการบริหารจัดการเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการจัดให้มีการพัฒนา กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในส่วนของการบริหารจัดการนี้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องดำเนินการอย่างโปร่งใส สามารถตรวจสอบการบริหารงานได้ตลอดเวลา การให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในการกำหนดนโยบาย ตลอดจนการแก้ปัญหาต่าง ๆ จะช่วยให้สมาชิกรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้น การบริหารจัดการนั้นเป็นการดำเนินการไปเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและมีความราบรื่นที่สุด

7) ปัจจัยด้านการเงิน (Financial Factor) ปัจจัยด้านการเงินถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่ออุปสรรคแห่งความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน การไม่สามารถระดมทุนจากชาวบ้านได้เพียงพอ ทำให้ชุมชนต้องใช้เงินทุนจากการกู้ยืมเงิน ทำให้ธุรกิจมีหนี้สินสะสมไปเรื่อย ๆ จนเป็นเหตุให้ วิสาหกิจชุมชนบางแห่งต้องล้มเลิกกิจการไป นอกจากนี้การวางแผนโครงการที่ต้องใช้เงินทุนที่มากเกินไป นั้น เท่ากับเป็นปัจจัยที่ช่วยผลักดันให้การดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนนั้นต้องประสบกับปัญหาเร็วขึ้น ดังนั้นในการวางแผนทำการผลิต ชุมชนจำเป็นต้องมีการศึกษาขางงบประมาณที่ใช้ในโครงการอย่างละเอียด และจะต้องมั่นใจในแหล่งที่มาของเงินทุนนั้นมากพอ

8) ปัจจัยด้านแรงงาน (Labor Factor) การมีความพร้อมด้านแรงงานเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนทำให้การดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จได้ เนื่องจากต้นทุนในการจัดหาแรงงานจะน้อยกว่าเมื่อเทียบกับการดำเนินวิสาหกิจชุมชนที่ไม่มีแหล่งแรงงานเป็นของตนเอง ทำให้ต้องมีการจ้างแรงงานจากท้องถิ่นอื่นเข้ามา ซึ่งนอกจากต้องเสียค่าจ้างเพิ่มขึ้นแล้วยังทำให้การตกลงหรือพูดคุยกันยากกว่าแรงงานในท้องถิ่นเดียวกัน ซึ่งจะส่งผลเสียต่อการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนได้

9) ปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวสมาชิก (Membership Factor) การเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน สมาชิกที่เข้าร่วมจำเป็นต้องมีคุณสมบัติพื้นฐานที่เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่ม ซึ่งสามารถปรับปรุงและพัฒนาตนเองเพื่อให้เกิดผลต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการดำเนินกิจกรรมได้อย่างราบรื่น

10) ปัจจัยที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร (Information Factor) ข้อมูลข่าวสารนี้ไม่ได้ครอบคลุมเฉพาะการกระจายข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานให้แก่สมาชิกรับทราบหรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกลุ่มเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการที่กลุ่มจำเป็นต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารในเรื่องอื่น ๆ จากภายนอกด้วย เช่น ตลาดมีความต้องการสินค้าใดแบบใด แนวโน้มของสินค้าที่ชุมชนผลิตได้เป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้ธุรกิจสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบของการผลิตได้ทันกับความต้องการ หรือมีการนำเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ในการผลิต เป็นต้น เพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงภายนอก (วิทยา จันทะวงศ์ศรี, 2547)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2558 ใช้เวลาในเก็บข้อมูลคนละประมาณ 30 นาที โดยการสังเกตและสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยใช้การศึกษาโดยการสัมภาษณ์บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนได้แก่ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลทุ่งขมิ้น เจ้าหน้าที่จากเกษตรอำเภอผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับงานวิสาหกิจชุมชน ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และตัวของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านลานไทร รวมจำนวน 10 คน เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านลานไทร ในด้านต่าง ๆ และสรุปผลนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และหลักการวิเคราะห์ SWOT Analysis เกี่ยวกับศักยภาพการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านลานไทร และนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มา เพื่อแนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านลานไทร อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา ต่อไป

ผลการวิจัย

1. ศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านลานไทร

จากการศึกษาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านลานไทร โดยการวิเคราะห์ SWOT ของกลุ่ม ได้ดังนี้

<p>1) จุดแข็ง</p> <p>ด้านผู้นำ</p> <p>(1) ผู้นำเป็นคนรุ่นใหม่ มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา มีคุณสมบัติเป็นนักคิด นักวางแผน และนักการตลาด ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ</p> <p>(2) มีความเสียสละ ศึกษาหาความรู้เพื่อนำถ่ายทอดให้กับสมาชิกในกลุ่ม</p> <p>(3) มีความโปร่งใสการบริหารจัดการด้านการเงิน</p> <p>ด้านบริหารจัดการ</p> <p>(1) มีการแบ่งแยกหน้าที่การดำเนินงานที่ชัดเจน โดยมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามโครงสร้างการทำงาน และเมื่อเกิดปัญหา ทางกลุ่มจะมีการประชุมและปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ</p> <p>(2) มีความโปร่งใสการบริหารจัดการด้านการเงิน</p> <p>(3) ได้รับรางวัลด้านบริหารจัดการ</p> <p>ด้านการผลิต</p> <p>(1) มีแหล่งวัตถุดิบหลักเพียงพอที่ใช้ในการผลิตส่วนใหญ่เป็นวัตถุดิบภายในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง</p> <p>(2) มีการควบคุมกระบวนการผลิตให้เป็นไปตามสูตรเพื่อป้องกันความผิดพลาด</p> <p>(3) แรงงานการผลิตเป็นสมาชิกกลุ่มและชาวบ้านในชุมชนทั้งสิ้น</p> <p>ด้านผลิตภัณฑ์</p> <p>(1) ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ ผ่านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.), เครื่องหมายรับรองฮาลาล และองค์การอาหารและยา (อย.) เป็นที่เรียบร้อยแล้ว</p>	<p>2) จุดด้อย</p> <p>ด้านการตลาด</p> <p>(1) การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ให้เป็นที่รู้จักทั้งในระดับจังหวัด ระดับประเทศ และต่างประเทศยังมีน้อย</p> <p>(2) ขาดการส่งเสริมและหาช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า ที่หลากหลายทั้งในประเทศ และต่างประเทศ</p> <p>(3) ทางกลุ่มยังไม่มีแผนธุรกิจ ในการขยายการผลิตและการตลาด เพื่อแข่งขันกับวิสาหกิจชุมชนอื่น</p> <p>(4) ไม่มีการนำเทคโนโลยีด้านการตลาดสมัยใหม่มาใช้ในการบริหารจัดการด้านการตลาด</p> <p>ด้านผลิตภัณฑ์</p> <p>(1) บรรจุภัณฑ์ไม่สวยงาม ยังไม่เป็นมาตรฐานสากล</p> <p>(2) การเก็บรักษายังไม่ยาวนานโดยเฉพาะพริกแกง</p> <p>(3) ผลิตภัณฑ์ยังไม่หลากหลาย</p> <p>ด้านเงินทุน</p> <p>(1) อัตราดอกเบี้ยจากแหล่งเงินกู้ค่อนข้างสูง และต้องใช้หลักทรัพย์ในการค้ำประกัน ส่งผลต่อเงินลงทุน เพื่อการผลิต การตลาด และการซื้อเครื่องจักรใหม่ ๆ ของทางกลุ่มวิสาหกิจเป็นอย่างมาก</p> <p>ด้านการจัดการความรู้และข้อมูล</p> <p>(1) ยังขาดการจัดการความรู้ เช่น การผลิตฐานลูกค้าทางการตลาด ข้อมูลสรรพคุณสมุนไพร เพื่อถ่ายทอดไปยังสมาชิกรุ่นหลัง</p> <p>(2) ไม่มีระบบสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการ</p>
--	---

<p>(2) มีรสชาติเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง</p> <p>(3) มีภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ ถ่ายทอดต่อกันมา</p> <p>ด้านสมาชิกและชุมชน</p> <p>(1) สมาชิกมีความรู้และทักษะในการผลิต จากประสบการณ์ การถ่ายทอดของผู้นำและจากการศึกษาดูงาน</p> <p>(2) มีการจัดสวัสดิการแก่สมาชิก เช่น มีเงินปันผลยอดขายให้กับสมาชิกเป็นรายปี ค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น</p> <p>(3) มีการทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ร่วมกัน เช่น กิจกรรมสังสรรค์ปีใหม่ และกิจกรรมวันเด็กของหมู่บ้าน เป็นต้น</p>	<p>ด้านการผลิต</p> <p>(1) ขาดเครื่องจักรและอุปกรณ์บางอย่างที่ทันสมัย เพื่อใช้ในการผลิต</p>
<p>4) โอกาส</p> <p>(1) ปัจจุบันเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในขั้นชะลอตัว เช่น ราคายางตกต่ำ อนาคต อาจส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนกลายเป็นอาชีพหลักของชาวบ้าน</p> <p>(2) มีการส่งเสริมจากหน่วยงานราชการด้านส่งเสริมอาชีพมาก</p> <p>(3) เปิดตลาดสู่อาเซียนได้</p> <p>(4) นโยบายรัฐบาลหันมาให้ความสนใจและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน มีงบประมาณในการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนหลายด้าน เพื่อผลักดันให้วิสาหกิจชุมชนอยู่รอดได้</p>	<p>3) อุปสรรค</p> <p>(1) ปัจจุบันมีคู่แข่งทางการตลาดมาก ไม่เฉพาะวิสาหกิจด้วยตัวเอง แต่ยังมีบริษัทที่ขายวัตถุดิบลงมาทำผลิตภัณฑ์ขายแข่งกับวิสาหกิจชุมชนด้วย และสามารถตั้งราคาขายให้ต่ำกว่าได้อีก</p> <p>(2) ปัญหาเศรษฐกิจในปัจจุบันส่งผลต่อกำลังซื้อของประชาชน และยังส่งผลต่อรายได้ของทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้วย</p> <p>(3) วิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ มักทำผลิตภัณฑ์ที่คล้ายกันมาแข่งขันกันเอง ส่งผลต่อรายได้กลุ่มที่ลดน้อยลง</p> <p>(4) ราคาวัตถุดิบนอกพื้นที่ที่ไม่สามารถควบคุมได้ขึ้นลงตามฤดูกาล</p>

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านลานไทร มีจุดเด่นในศักยภาพการจัดการกลุ่มที่เด่นชัด ดังนี้

1) ด้านบริหารจัดการ

การรวมตัวกันของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านลานไทร เป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อผลิตเต้าเจี้ยวและเครื่องแกงโดยมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน มีวิสัยทัศน์ มีการกำหนดแผนการดำเนินงานของกลุ่ม กำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ รวมถึงข้อบังคับไว้

อย่างชัดเจน มีการควบคุมกระบวนการผลิต ได้รับการรับรองคุณภาพ ในปี 2557 ทางกลุ่มได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 3 จากการประกวดวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดสงขลา รายได้จากผลประกอบการได้คืนสู่สมาชิกอย่างแท้จริง ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

2) ด้านสินค้า

ผลิตภัณฑ์เต้าเจี้ยวและเครื่องแกงมีการพัฒนาการผลิตอย่างต่อเนื่องสู่มาตรฐานสากล มีขนาดบรรจุเป็นกระปุกขนาดเล็กและใหญ่ โดยมีการสต็อกสินค้าไว้ส่วนหนึ่งเพื่อให้ทันความต้องการของลูกค้า สินค้ามีรสชาติดี รสชาติถูกปากลูกค้า โดยแกงส้มของทางกลุ่มได้รับรางวัลขวัญใจนักชิม ในงานหรรษาประจำปี 2557 จัดโดยเทศบาลเมืองหาดใหญ่ ส่วนเต้าเจี้ยวเป็นสินค้าที่มีคุณภาพมาก เนื่องจากผลิตจากโปรตีนถั่วล้วน

3) ด้านการตลาด

การดำเนินงานด้านการตลาดของกลุ่มพบว่า กลุ่มมีลูกค้าเป้าหมายที่ชัดเจน มีการกำหนดแหล่งจำหน่ายสินค้าที่แน่นอน และบางจังหวัดโดยจัดส่งทางรถตู้หรือไปรษณีย์ ตามความต้องการของลูกค้า โดยยอดขายเครื่องแกงจัดอยู่ในอันดับที่ 7 ของจังหวัดมีการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่างๆ ที่เข้าถึงลูกค้าได้ง่ายขึ้น เช่น Facebook

4) ด้านผู้นำ

ผู้นำกลุ่มได้กำหนดเป้าหมายและทิศทางในการพัฒนากลุ่มไว้อย่างชัดเจน มีจัดการประชุมให้สมาชิกได้เข้าร่วมสม่ำเสมอ สามารถบริหารกลุ่มให้มีผลกำไร มีความเสียสละ ศึกษาหาความรู้เพื่อนำถ่ายทอดให้กับสมาชิกในกลุ่ม มีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการกลุ่มให้ประสบความสำเร็จ

2. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านลานไทร อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา

จากการสำรวจและสัมภาษณ์วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านลานไทร ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ปัญหาในการดำเนินงานของวิสาหกิจได้ดังต่อไปนี้

1) ปัญหาด้านการตลาด พบว่า ไม่มีความรู้ขั้นสูงในด้านการจัดการทางการตลาด เช่น ไม่มีช่องทางการจัดจำหน่าย การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ สินค้าไม่เป็นที่รู้จักในวงกว้าง

2) ปัญหาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ มีการออกแบบผลิตภัณฑ์ของตนเอง รวมไปถึงบรรจุภัณฑ์ยังไม่ดีเท่าที่ควร ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ด้วยตนเอง โดยใช้วัสดุหรือวัตถุดิบที่หาได้จากท้องถิ่นหรือส่งผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรมได้ในราคาไม่สูงมาก

3) ปัญหาด้านบัญชีและการเงิน ผู้ประกอบการไม่มีระบบบัญชีที่ดี ทำให้ไม่สามารถคำนวณต้นทุนการผลิตที่แท้จริงได้ การตั้งราคาขายจึงเกิดจากการประมาณการ และการใช้ประสบการณ์ ส่วนการเงินขาดเงินทุนเพื่อการขยายกิจการ

4) ปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้ประกอบการจำนวนมากไม่ได้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการดำเนินงานเช่น การสร้างเว็บไซต์เพื่อการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ หรือไม่มีการใช้ระบบโปรแกรม ทางด้านบัญชีที่ใช้คอมพิวเตอร์ในการช่วยทำงาน

5) ปัญหาด้านการผลิต เป็นปัญหาด้านทักษะแรงงานของสมาชิกที่ยังพัฒนาได้ยังไม่ได้มาตรฐาน ฝีมือแรงงานที่ดีพอ ส่งผลต่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์

3. แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านลานไทร

อำเภอหนองม่อม จังหวัดสงขลา

แนวทางการพัฒนาปรับปรุงส่งเสริมให้มีความเข้มแข็งเพื่อการพัฒนาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านลานไทรให้มีความยั่งยืนดังนี้

1) ด้านการตลาด

(1) ส่งเสริมด้านการตลาด จัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าที่เพิ่มมากขึ้น รวมถึงการ โฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้าให้เป็นที่รู้จักผ่านสื่อต่างๆ ของชุมชน จัดหาสถานที่สำหรับจำหน่าย สินค้า OTOP ของอำเภอหนองม่อม จังหวัดสงขลา ไว้ในแหล่งชุมชน ผู้คนผ่านไปมาซื้อหาสะดวก

(2) ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้หน่วยงานต่าง ๆ มาดูงานกับทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือให้ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมาออกบูธจำหน่ายสินค้า

(3) ส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อกระจายการสั่งซื้อ สินค้าออนไลน์ และเป็นการส่งเสริมด้านการตลาดต่อไปในอนาคต

(4) จัดทำแผนการตลาดโดยเฉพาะ มีแผนการขายที่ชัดเจน มีเซลล์ด้านการตลาด จะทำให้การตลาดขยายได้อย่างรวดเร็ว

2) ผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์

(1) หน่วยงานภาครัฐควรให้การสนับสนุนวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในการให้ ข้อเสนอแนะการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า เช่น บรรจุเป็นซองอลูมิเนียม พอยด์ สำหรับใส่ผลิตภัณฑ์เครื่องแกง

(2) ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับพริกแกงใหม่ ๆ หรือสร้างนวัตกรรมใหม่ให้กับสินค้า เพื่อเป็นทางเลือกให้กับลูกค้ามากขึ้น เช่น เครื่องแกงเขียวหวาน เครื่องแกงพะแนง หรือเครื่องแกงชนิด อบแห้งเป็นผงซึ่งจะสามารถเก็บไว้ได้นาน

(3) ควรจัดทำวิธียืดอายุของผลิตภัณฑ์ให้มีการเก็บรักษาได้ยาวนาน เช่น การพาสเจอร์ไรส์ หรือสเตอริไรส์ จะช่วยเพิ่มมูลค่าของสินค้าได้ เพราะจะทำให้ขายสินค้าได้นานขึ้น

(4) ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้มีเอกลักษณ์ของตนเองอย่างโดดเด่น เพื่อเป็นจุด ขาย หรือเป็นจุดสนใจแก่ลูกค้า

(5) ควรมีการจัดทำแบรนด์หรือตราสินค้า ยี่ห้อ ฉลากสินค้าให้ดูทันสมัย เพื่อให้เป็นที่รู้จักของลูกค้าและเพื่อใช้ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าต่อไป

3) ด้านเงินทุน

(1) หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ เพื่อการจัดซื้ออุปกรณ์และเครื่องจักรในการผลิตสมัยใหม่

4) ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลและเทคโนโลยี

(1) ขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการอบรมเพิ่มพูนความรู้ในการผลิตด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ ให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

(2) ขอรับการส่งเสริมและจัดฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีขั้นพื้นฐานจนถึงขั้นสูง ให้แก่สมาชิกหรือตัวแทนกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ

(3) ขอรับการส่งเสริมและอบรมให้ความรู้แก่ เยาวชน และผู้สนใจในชุมชน ในการผลิตเต้าเจี้ยวและเครื่องแกง เพื่อถ่ายทอดไปยังสมาชิกรุ่นต่อไป

(4) ควรมีการจัดทำระบบสารสนเทศการบริหารจัดการ เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลของลูกค้า ข้อมูลการขายสินค้า เพื่อมาใช้ในการวิเคราะห์สังเคราะห์ สำหรับการวางแผนการผลิตและแผนการตลาดต่อไป

(5) การส่งเสริมการศึกษาดูงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ การจัดกิจกรรม และสร้างความร่วมมือระหว่างวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตสินค้าประเภทเดียวกันทั่วประเทศ ให้มากขึ้น

5) ด้านการผลิต

(1) ขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณและเครื่องจักรในการผลิตสินค้าจากหน่วยงานของรัฐ เช่น คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ภาค 11 กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สรุปและอภิปรายผล

แนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านลานไทร อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา พบว่า การจัดการที่ดีของวิสาหกิจชุมชนเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ประสบผลสำเร็จและสามารถยืนหยัดต่อไปได้นั้นสมาชิกทุกคนในชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชน สอดคล้องกับวิทยา จันทะวงศ์ศรี (2547) กล่าวว่า เศรษฐกิจชุมชนหมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการผลิต การบริโภคการจำหน่ายแจกที่คนในท้องถิ่นชุมชนได้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ของประชาชน และร่วมกันเป็นเจ้าของ เศรษฐกิจชุมชนมีรากฐานมาจากศักยภาพของชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน ความสามารถในการพึ่งตนเอง ตามแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ชุมชนเป็นตัวของตัวเอง มีพลวัต และสามารถที่จะอยู่รอดด้วยตัวเองได้ พัฒนาเคียงคู่ไปกับพัฒนาการของระบบทุนนิยม และ สุกัญญา ดวงอุปมา (2557) ได้ศึกษาวิจัยพบว่า วิสาหกิจ

ชุมชนประสบผลสำเร็จและสามารถยืนหยัดต่อไปได้จำเป็นต้องศึกษาบริบทและสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชน จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรคที่เกิดขึ้นตลอดจนการศึกษาสภาพปัญหาและศักยภาพที่แท้จริงของวิสาหกิจชุมชน โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการ กำหนดนโยบาย ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งตลอดจนการพัฒนาภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมของของในชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของวิสาหกิจชุมชน และให้วิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การสนับสนุนงบประมาณหรือทรัพยากรอื่น ๆ ในการดำเนินการให้ตรงกับความต้องการและความจำเป็นที่แท้จริงของวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานภาครัฐควรให้การส่งเสริมด้านการตลาดสนับสนุนด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ ที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า จัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าที่เพิ่มมากขึ้น ด้านเงินทุนควรสนับสนุนแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ เพื่อการจัดซื้ออุปกรณ์และเครื่องจักรในการผลิตสมัยใหม่ ด้านการจัดการความรู้และข้อมูล ส่งเสริมการอบรมเพิ่มพูนความรู้ในการผลิต ให้แก่ผู้สนใจในชุมชน เพื่อถ่ายทอดไปยังสมาชิกรุ่นต่อไป ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก ส่งเสริมการศึกษาดูงาน การจัดกิจกรรม และสร้างความร่วมมือระหว่างวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตสินค้าประเภทเดียวกันทั่วประเทศ ให้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังข์รัตน์ (2556) เรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ผลการศึกษาสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชนพบว่า ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสังคม เอื้ออำนวยต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ส่วนปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี และปัจจัยทางนิเวศวิทยา เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน ในด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมีดังนี้ ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาด้านบัญชีและการเงิน ปัญหาด้านการผลิต ปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ปัญหาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ และปัญหาต้นทุนการผลิต โดยแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้านการให้ความรู้ การพัฒนาทักษะด้านต่างๆ การสนับสนุนด้านการตลาด และการกำหนดระเบียบต่างๆ เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กษมาพร พวงประยงค์ และ นพพร จันทรนำชู (2556) เรื่อง แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ปัจจัยการสนับสนุน จากภายนอก ปัจจัยภูมิปัญญาท้องถิ่น และปัจจัย การบริหารองค์กรสามารถทำนายแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนร่วมกันได้ร้อยละ 76.70 ทั้งนี้ เนื่องจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ จังหวัดสมุทรสงครามได้รับการสนับสนุน จากภายนอกเป็นอย่างดีทั้งหน่วยงานภาครัฐและกลุ่มเครือข่าย โดยได้รับการส่งเสริมสนับสนุนติดต่อสื่อสารในด้านต่างๆ ทั้งกระบวนการผลิต การเงิน การตลาด การเรียนรู้ ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถบริหารจัดการภายในองค์กร จากคนในชุมชนและแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์จากภูมิปัญญาของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิด การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านลานไทร ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ สร้างนวัตกรรมให้กับสินค้าเพื่อความแปลกใหม่และเพิ่มความหลากหลาย ควรมีการจัดทำแบรนด์ โลโก้สินค้าให้ทันสมัยและบรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัยเพื่อยืดอายุของสินค้า จัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าที่เพิ่มมากขึ้น รวมถึงการโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้าให้เป็นที่รู้จักผ่านสื่อต่างๆ

2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านลานไทรควรพัฒนาในด้านการสร้างความร่วมมือระหว่างวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตสินค้าประเภทเดียวกันหรือใกล้เคียงกันไว้เป็นฐานข้อมูล เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ แล้วพัฒนาไปสู่การวางแผนร่วมกัน ดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน จะทำให้กิจกรรมนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำขอขอบคุณ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณสุกิจ แก้วชื่น ประธานกลุ่ม และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านลานไทร คุณอรพร สิงห์อ่อน นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สำนักงานเกษตรอำเภอหนองมอ้มและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านลานไทร ที่ให้ความร่วมมือเสียสละเวลาในการให้สัมภาษณ์ในการเข้าไปเก็บข้อมูลประกอบการทำวิจัย ตลอดจนทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือในการทำวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กษมาพร พวงประยงค์ และนพพร จันทรนำชู. (2556). แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, ปีที่ 5 ฉบับที่ 1, 108-120 (มกราคม - มิถุนายน 2556).

กลุ่มงานพัฒนาวิสาหกิจเกษตรชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. สืบค้นเมื่อ 17 มกราคม 2560, จากเว็บไซต์ <http://www.moac.go.th/builder/aid/articleupdate.php?id=86>.

คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. สืบค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2560, จากเว็บไซต์ <http://www.sceb.doae.go.th>

ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังขรัตน์. (2556). *แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา*. สงขลา: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 มกราคม 2560. จากเว็บไซต์ <http://www.royin.go.th/dictionary>.

ราชกิจจานุเบกษา. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 มกราคม 2560, จากเว็บไซต์ <http://www.moac.go.th/download/laws28.pdf>.

- วิทยา จันทะวงศ์ศรี. (2547). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. รายงานการศึกษาระยะ ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เสรี พงศ์พิศ. (2548). ฐานคิด : จากแผนแม่บทสู่วิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพฯ : พลังปัญญา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2549). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554). กรุงเทพฯ.
- สุกัญญา ดวงอุปมา. (2557). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการที่ดี ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด กาฬสินธุ์ วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 : 133-139.
- อรศรี งามวิทยาพงศ์. (2549). กระบวนการเรียนรู้ในสังคมไทยและการเปลี่ยนแปลง: จากยุคชุมชน ถึงยุค พัฒนาความทันสมัย. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการจัดการทางสังคม.